УДК 658.149

Д.А. ХОПШАНОСОВА, НТУ «ХПІ», Харків, Україна
В.І. БОРЗЕНКО, канд. техн. наук, доц., НТУ «ХПІ», Харків, Україна

Аналіз ефективності використання інтелектуальної власності на підприємстві

При оцінці потенціалу підприємства, який приносить економічну вигоду протягом відносно тривалого періоду часу, треба пам'ятати, що важлива складова належить нематеріальним ресурсам. Їх характерними ознаками є відсутність матеріальної основи при отриманні доходів та невизначеність розмірів майбутнього прибутку від використання. До нематеріальних ресурсів відносять об'єкти промислової та інтелектуальної власності, а також інші ресурси нематеріального походження.

Саме нематеріальні ресурси здатні відігравати суттєву роль у підвищенні конкурентоспроможності промислових підприємств. Підвищення ефективності використання об'єктів інтелектуальної власності стає дійовим інструментом у конкурентній боротьбі.

Наприклад, ліцензія надає власнику виключне право використання певного технічного досягнення і тому забезпечує йому певні конкурентні переваги. Зареєстроване найменування місця знаходження товарів завжди гарантує споживачу особливі, унікальні властивості товару, що також підвищує конкурентоспроможність та впливає на кінцеві показники роботи підприємства. За умови швидких темпів науково технічного прогресу все частіше з'являються нові технологічні процеси та більш досконале обладнання, зв'язку з цим періодично виникає потреба модернізації діючого устаткування та вдосконалення технологічних процесів, що і є об'єктом раціоналізаторських пропозицій [1].

Беручи до розгляду раціоналізаторську пропозицію – технічне рішення, яке є новим і корисним для підприємства, зазначимо, що раціоналізаторськими будуть вважатися пропозиції щодо вдосконалення техніки (машин, агрегатів, пристроїв, інструментів), яка використовується. Також вона може відноситись до продукції, способів контролю, спостереження і дослідження, техніки безпеки або пропозиції, які сприяють підвищенню продуктивності праці, більш ефективному використанню енергії, обладнання, матеріалів.

За своєю суттю раціоналізаторські пропозиції, як і винаходи, являють собою технічне рішення, але відрізняються від них ступенем новизни. Раціоналізаторська пропозиція має, так би мовити, «місцеву» новизну, тобто вона повинна бути новою відносно техніки і технології, яка використовується на даному підприємстві. Раціоналізаторська пропозиція вже може бути відомою і використовуватися в іншому місці, але для даного підприємства є новою. Технологія виробництва, як правило, залишається незмінною протягом тривалого періоду. Так званим «м'яким» фактором змін стає раціоналізаторська

пропозиція. Економічне значення раціоналізаторських рішень полягає в тому, що вони підвищують техніко-технологічний рівень та ефективність виробництва на підприємстві.

За своєю сутністю раціоналізаторські пропозиції не патентоспроможні. Авторство на раціоналізаторську пропозицію не підлягає правовому захисту. Всі питання щодо правил використання раціоналізаторських пропозицій та винагород вирішуються адміністрацією підприємства.

Розмір винагороди за раціоналізаторську пропозицію можна визначити за формулою:

$$B = K_1 \times K_2 \times K_3 \times C_{БВ}, \quad (1)$$

де $C_{БВ}$ - базова величина, яку встановлює Уряд України, як винагороду за раціоналізаторську пропозицію;

K_1 – коефіцієнт досягнутого позитивного ефекту;

K_2 – коефіцієнт обсягу використання;

K_3 – коефіцієнт складності вирішеного технічного завдання.

Для пропозицій, основу яких становить організаційне рішення, значення коефіцієнтів K_1 і K_3 приймається за одиницю.

Розрахунок суми винагороди за раціоналізаторську пропозицію складається виходячи з розміру базової величини на дату початку використання раціоналізаторської пропозиції, зазначену в акті про використання раціоналізаторської пропозиції [2].

Розмір винагороди не може бути менш однієї базової величини, встановленої на дату початку використання, і більше 15 базових величин за одну раціоналізаторську пропозицію.

Винагороди виплачуються за рахунок засобів, які виділяє підприємство.

Визначення розміру винагороди за раціоналізаторські пропозиції за такою схемою забезпечить більш конкретне визначення ефекту з точки зору розміру та значення ефективності від впровадження раціоналізаторських пропозицій на підприємстві, саме тому і розмір винагороди буде визначений більш якісно і справедливо.

Таким чином, інтелектуальна власність є важливим видом (елементом) власності нематеріальних ресурсів підприємства, пов’язана з його інформаційною системою, з інформацією взагалі як особливим та специфічним суспільним ресурсом. Ефективне використання якого напряму пов’язане з підвищенням ефективності роботи підприємства.

Список літератури:

1. *Шидловський А.К.* Досвід та проблеми винахідництва і підтримки творчої діяльності в Україні // Інтелектуальний капітал. – №3. – 2003. – С. 3–6.

2. *Прахов Б.* Раціоналізаторська пропозиція як об’єкт охорони інтелектуальної власності // Інтелектуальний капітал. – №7–8. – 2002. – С. 46–50.